

HET GEBED BIJ DE EERSTE CHRISTENEN

Het morgen- en avondgebed

Raymond R. Hausoul

De eerste christenen kenden het gebruik om minstens twee keer per dag tot God te bidden en Hem te aanbidden. Het eerste moment vond plaats 's morgens vroeg. God werd gedankt en verheerlijkt voor de nieuwe dag die Hij de gelovige schonk. De gelovige bad dat hij deze dag zou mogen leven zoals zijn Heer het van hem verlangde. Door het nieuwe, frisse begin van de dag lag ook het verband met Gods geschenk van het nieuwe leven door Christus voor de hand. De opkomende zon herinnerde de gelovige aan de komst van de Messias, de zoon van de gerechtigheid. Hippolythus' *Traditio Apostolica*, uit de derde eeuw, toont ons eveneens het belang van het ochtendgebed:

'Laat elke gelovige man en elke gelovige vrouw bij de dageraad opstaan en hun handen eerst wassen en tot God bidden voordat ze hun werk beginnen. Daarna mogen ze naar hun werk gaan. Maar als ze instructies vanuit het Woord ontvangen, dienen ze daaraan gehoorzaam te zijn en dat te doen in het geloof dat het God is van wie ze deze instructie vernemen' (4:1-2).

Het laatste moment waarop de gelovige tijd nam om tot God te naderen, was als de dag op zijn einde liep. Voor Gods aangezicht werd gereflecteerd over hetgeen die dag gebeurd was. Voor misstappen werd vergeving gevraagd. Dikwijls stond een brandende kaars symbool voor het licht van de Messias. Hij was het licht dat uiteindelijk alle donkerheid van deze aarde zou verdrijven. In de *Traditio Apostolica* lezen we eveneens over het avond- en het nachtgebed:¹

'Bid voor je je lichaam bedrust schenkt. Sta rond middernacht op, was je handen met water en bid. Als je gehuwd bent, bid je samen. Maar als je echtgenoot niet gedoopt is, ga dan in de kamer ernaast om te bidden en daarna terug te keren naar bed. Aarzel niet om te bidden, want degene die door het huwelijk verbonden is, is niet onrein [...] Eveneens dien je op te staan en te bidden op het tijdstip van het hanengekraai. Want dit is het

uur waarin de kinderen Israëls de Christus verwierpen, die wij door geloof kennen en waarin we dagelijks hopen op het eeuwige licht door de opstanding uit de dood.'

Parallellen met het vroege jodendom

Het algemene gebruik om twee keer per dag tot God te naderen, had parallellen met andere religies die een soortgelijk gebruik kenden. Bekend is dat binnen het vroege jodendom in de tempel van Jeruzalem twee keer per dag een offer werd gebracht: 's morgens en 's avonds. Een uitzondering daarop vormden de sabbat en andere religieuze feesten. Op die hoogtijdagen werden meerdere offers gebracht in de tempel. Maar niet alleen in de tempel, ook binnen het gezin koos de Israëliet ervoor om God voor de maaltijd te eren. Dit gebruik was ontsproten uit de opdracht om zijn kinderen over Jahweh te spreken 'wanneer hij in zijn huis was' (Dt6:7; 11:19).

Doordat deze traditie werd verbonden met Dt6, was het bij sommige joden gebruikelijk geworden om tijdens hun gebedstijd de joodse geloofsbelijdenis, het *sjema*, te citeren: 'Hoor, Israël: Jahweh is onze God; Jahweh is een!' (6:4). Ook de Bijbelse Daniël was hierin voor de joden een voorbeeld: 'In het bovenvertrek van zijn huis zaten in de richting van Jeruzalem open vensters. Daar wierp hij zich driemaal per dag op de knieën om zijn God te aanbidden en te prijzen, precies zoals hij dat tevoren gewend was' (Dn6:11b). Goldwurm suggereert vanuit dit vers dat het al lang voor Daniël gebruikelijk was bij de joden om drie keer per dag in de richting van Jeruzalem te bidden.² Hij wijst daarvoor naar rabbi Achai Gaon die beweerde dat de aartsvaderen (Abraham, Isaak en Jakob) deze frequentie van het gebed al hadden ingesteld.³ Het boek *Jubileeeën* (100v.Chr.), dat een hervertelling van de Bijbelboeken Gn en Ex probeert te zijn, beweert zulk een gebed van Isaak bij het eten te hebben opgeschreven.⁴ Later zou de

Talmoed nog vanuit Daniëls houding afleiden dat het goed is om te bidden in een huis met ramen.⁵ Hieruit blijkt des te meer hoe groot de voorbeeldfunctie van de profeet Daniël voor de joodse gelovigen was.

Het drievoudige gebed bij de christenen

Het gebruik om drie keer per dag te bidden werd ook binnen het vroege christendom toegepast. De eerste christenen waren vaak van joodse oorsprong en kenden deze gebruiken van jongs af aan. Zo vernemen we in Handelingen dat de apostel Petrus bad omstreeks het zesde uur (12:00u. Hd10:9) en dat de proseliet Cornelius bad omstreeks het negende uur (15:00u. Hd10:30). De eerste christenen volgden de joodse gebruiken om te bidden voor het eten. Dat gebeurde gemiddeld drie keer per dag. Een van de eerste christelijke werken, de *Didache* (150-180n.Chr.) vermeldt:

'Bidt ook niet als de schijnheiligen, maar zoals de Heer heeft bevolen in zijn evangelie. Op de volgende manier: "Onze Vader die in de hemel is, uw naam worde geheiligd, uw koninkrijk kome, uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel, geef ons elke dag ons dagelijks brood en vergeef ons onze zonden zoals wij ook vergeven die tegenover ons schuldig staan. En leid ons niet in verzoeking maar verlos ons van het boze, want van U is de macht en de luister tot in eeuwigheid", drie maal per dag moet u zo bidden' (7:2).

Het is opmerkelijk vast te stellen dat dit voorschrift ertoe leidde dat het *Onze Vader* een belangrijke plaats in het leven van de eerste christenen kreeg. Het bidden voor een maaltijd werd verder gebaseerd op de zegeningen die de Heer Jezus voor de maaltijden had uitgesproken (Mt14:19; 26:26v; Mc6:41; 8:6v; 14:22v; Lc9:16; 22:17,19; 24:30; Jh6:11). Vanuit dit perspectief zou het ook later nog bij de gelovigen verdedigd worden.

1 Hippolytus, *Traditio Apostolica* 41:10-12, 17. 4 Jubileeeën 22:7-10a.

2 H. Goldwurm, *Daniel* 181.

3 Rabbi Achai Gaon *Sheiltos* 42.

5 Babylonische Talmoed, traktaat Berakoth 43b.

